

Akademik Prof. dr. Husnija KAMBEROVIĆ
Filozofski fakultet Univerziteta u Sarajevu
E-mail: kamberovichusnija@gmail.com

1.04 Stručni rad/Professional article

UDK/UDC: 94:51:061.12-051:929(497.6) Vuković M. (049.3)

DOI: <https://doi.org/10.52259/historijskipogledi.2024.7.12.488>

MATEMATIČARI NAUČNICI KOJI SU OBILJEŽILI ČITAVU JEDNU EPOHU

**Mirjana Vuković, *MATEMATIČARI – AKADEMICI*,
Akademija nauka i umjetnosti Bosne i Hercegovine. Posebna
izdanja, knjiga CCVII, Odjeljenje prirodnih i matematičkih
nauka, knjiga 28, Sarajevo 2023, 150 str.**

Akademija nauka i umjetnosti Bosne i Hercegovine je 2023. objavila knjigu *Matematičari – akademici* Mirjane Vuković. Radi se o knjizi u kojoj su predstavljene kratke biografije i ocjene naučnog doprinosa matematičara koji su bili članovi Akademije nauka i umjetnosti Bosne i Hercegovine: Mahmut Bajraktarević, Manojlo Maravić, Branislav Martić, Veselin Perić i Fikret Vajzović. Autorica knjige, akademkinja Mirjana Vuković, je sa svima njima saradivala: bila asistentica akademika Bajraktarevića i Vajzovića, doktorantica kod Maravića i magistrantica kod Perića. Zato je ova knjiga ne samo miran i argumentiran prikaz njihovog života i naučnog rada, nego i knjiga o toplim ljudskim odnosima, što baš i nije tako čest slučaj u akademskoj zajednici.

U uvodu knjige autorica je posebno poglavlje posvetila Veri Šnajder, matematičarki koja nije bila član Akademije nauka i umjetnosti Bosne i Hercegovine, ali je dala nemjerljiv doprinos razvoju obrazovanja u oblasti

matematike. Autorica je naziva *našom Marijom Curie*: studirala je u Parizu između dva svjetska rata, poslije Drugog svjetskog rata učestvovala u stvaranju Univerziteta i Filozofskog fakulteta u Sarajevu, a naročito osnivanju Katedre za matematiku. Bila je dekan Filozofskog fakulteta (i prva dekanesa ne samo u Bosni i Hercegovini nego i u Jugoslaviji) te presudno doprinijela da 1960. Katedra za matematiku Filozofskog fakulteta preraste u Odsjek za matematiku Prirodno-matematičkog fakulteta u Sarajevu. Mlade matematičare je slala na školovanje u Moskvi u Pariz, tada najznačajnije evropske univerzitete za studij matematike. Njenim stopama je išao i Šefkija Raljević, sljedbenik *Beogradske škole matematike*.

Osnovni dio knjige govori o pet akademika matematičara: Mahmut Bajraktarević (1909-1985), je prvi doktor matematičkih nauka u Bosni i Hercegovini. Doktorirao je u Parizu, na *Sorboni*, jednom od najpoznatijih univerziteta, a mentor mu je bio čuveni matematičar Žan Favard. Za njega autorica kaže da je „ne samo jedan od prvih nastavnika i osnivača Odsjeka za matematiku na novoosnovanom Prirodno-matematičkom fakultetu nego i ključni profesor za matematičku analizu“. U Akademiju nauka i umjetnosti (tada pod nazivom Naučno društvo NR Bosne i Hercegovine), izabran je 1961. godine.

Manojlo Maravić (1919-2000), je bio student beogradskog matematičara Jovana Karamate, koji se dodatno usavršavao na Univerzitetu u Londonu u čuvenom King's College. Iz rodne Drežnice, na tromeđi Gorskog kotara, Hrvatskog primorja i Like, otišao je na studij matematike u Beograd, gdje ga je zatekao Drugi svjetski rat. Vratio se u rodno mjesto i otišao u partizane. Nakon rata završio je studij i kratko vrijeme radio kao asistent na Univerzitetu u Beogradu, ali je pravu akademsku karijeru razvijao na Univerzitetu u Sarajevu od 1952. godine. Predavao je matematiku na dva fakulteta Univerziteta u Sarajevu: Građevinskom i Prirodno-matematičkom, a dvije godine je bio i gostujuć profesor na Wayne State University u Detroitu, Michigan (SAD). Član ANUBiH je bio od 1967. godine.

Branislav Martić (1923-1985), sljedbenik čuvene *Beogradske škole matematike Mihaila Petrovića Alasa* jedan je od „najznačajnijih matematičara svoga vremena u Bosni i Hercegovini i bivšoj Jugoslaviji“. Nakon teškog djetinjstva i nekoliko godina provedenih u njemačkom logoru na prisilnom radu tokom Drugog svjetskog rata, završio je matematiku u Beogradu, a u Sarajevu je radio kao asistent na Tehničkom fakultetu, potom i kao profesor na Prirodno-matematičkom i Elektrotehničkom fakultetu. Bio je „izuzetan naučnik“ i „veoma zanimljiv predavač“, i mada nikada iza sebe nije imao neko veliko matematičko ime niti usavršavanje u inozemstvu, pa ga se smatra gotovo „samoukim“, autorica piše da je „po obimu i značaju svog naučnog opusa, Branislav Martić (...) predstavljao jednog od najplodnijih i najznačajnijih matematičara svoga vremena, u Bosni i Hercegovini i bivšoj Jugoslaviji“. Od 1971. bio je član ANUBiH, ali je prerano umro. Njegov život se okončao „tiho, bez vapaja i gorčine. Predstavljao je samo smiraj za ispaćenu dušu jednog dobrog čovjeka“.

Veselin Perić (1930-2009) je prvi i najznačajniji algebrista koji je sedam semestara proveo na Matematičkom institutu Univerziteta u Göttingenu, vodećem matematičkom i najjačem algebarskom centru u svijetu – škola apstraktne algebre, čiji je jedan od utemeljivača bila čuvena Amalie Emmy Nöther. On je „jedan iz plejade prvih asistenata Katedre za matematiku Univerziteta u Sarajevu“, a modernu apstraktnu algebru je usavršavao kod najboljih njemačkih matematičara, a autorica ga smatra „jedinim moderno obrazovanim algebristom na području Bosne i Hercegovine, ali i tadašnje Jugoslavije. Može se slobodno reći da je bio utemeljivač moderne algebre kod nas“. Član ANUBiH je bio od 1987. godine.

Fikret Vajzović (1928-2017) je doktorirao na Sveučilištu u Zagrebu kod poznatog profesora Svetozara Kurepe, a usavršavao matematiku na Moskovskom državnom univerzitetu (MGU), poznatom kao *Lomonosov*. Akademkinja Vuković Fikreta Vajzovića ocjenjuje ne samo kao jednog od „glavnih utemeljivača moderne matematičke analize“ nego i jednim „od najboljih matematičara koje je Odsjek za matematiku [Prirodno-matematičkog fakulteta Univerziteta u Sarajevu] imao – naučnik koji je obilježio čitavu jednu epohu“. Član ANUBiH je bio od 1991. godine.

Tople, ljudske biografije koje akademkinja Mirjana Vuković ispisuje u ovoj knjizi, sa preciznom analizom i prikazima njihovih radova, te bibliografijama, svjedočanstvo su ne samo o razvoju matematike nego i nauke u Bosni i Hercegovini općenito. Ali, to je istodobno i prikaz jedne epohe razvoja Bosne i Hercegovine i otvorenosti društva za koje danas i nema puno razumijevanja. Vidimo kako su se poslije Drugog svjetskog rata naši matematičari školovali ne samo u Sarajevu, nego i u Beogradu i Zagrebu, ali i u Londonu, Parizu, Moskvi, Göttingenu. Ova knjiga je svjedočanstvo o tome koliko je jedno društvo investiralo u razvoj nauke, a u ovom slučaju posebno matematike.

Mirjana Vuković, autorica ove knjige, prva je žena izabrana u Odjeljenje prirodnih i matematičkih nauka Akademije nauka i umjetnosti Bosne i Hercegovine. Pišući o Veri Šnajder navela je kako je za nju matematika bila sve: „knjiga prirode je bila ispisana jezikom matematike“ (G. Galilej), a i „pojedine naučne discipline su dosezale onoliki stepen naučnosti kolika je bila njihova potreba za jezikom matematike“ (I. Kant). Ovom knjigom akademkinja Vuković je ne samo odala priznanje svojim učiteljima nego i priznanje jednoj generaciji naučnika i jednoj epohi historije Bosne i Hercegovine.